

Łukasz Czarnecki*

Wybór organów władzy sądowniczej w wyborach powszechnych w Meksyku w 2025 r.

Election of Judicial Bodies in the 2025 Mexican General Elections

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: wybory powszechne, władza sądownicza, Meksyk

Key words: general elections, judicial power, Mexico

Abstrakt: 1 czerwca 2025 roku odbyły się wybory historyczne dla Meksyku. Po raz pierwszy w nowoczesnej historii ustroju państw współczesnych doszło do wyboru władzy sądowniczej w drodze głosowania powszechnego. Jak przebiegła transformacja ustroju władzy sądowniczej, z perspektywy najnowszych zmian konstytucji Meksyku? Celem artykułu jest analiza procesu zmian ustroju władzy sądowniczej Meksyku, a zwłaszcza sposobu kreowania urzędu sędziego.

Abstract: On June 1, 2025, historic elections took place, and not just in Mexico. For the first time in the modern history of the system of modern states there were elections of the judiciary by popular vote. How the transformation of the system of the judiciary, from the perspective of the latest amendments to Mexico's constitution? The purpose of the article is to analyze the process of change in the system of judicial power of Mexico, and especially the way judges are created.

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-7188>; profesor UKE, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. E-mail: lukasz.czarnecki@uken.krakow.pl.

Wstęp

Nowożytnie formowanie ustroju demokratycznego opiera się na trójpodziale władzy, a relacja między tymi władzami opiera się na formie współpracy i współdziałania. Kuca wskazuje na elementy istotne współdziałania władz w systemie ustrojów nowożytnych: „każde współdziałanie, podobnie jak każda koegzystencja, może być albo pokojowe (ugodowe), albo konfrontacyjne (konfliktowe)”¹. Zasada współdziałania została wyrażona *explicite* w Konstytucji RP z 2.04.1997 r. oraz *implicite* w Konstytucji Meksyku z 5.02.1917 r. ze zmianami². W przypadku Meksyku, ten podział należałoby rozszerzyć o te elementy ustroju narzucone (kolonialne), które powstały historycznie jako rezultat podbojów Hiszpanii i formowania się instytucji Nowej Hiszpanii od XVI w., poprzez wpływy amerykańskie, które bezpośrednio odnajdziemy w pierwszej konstytucji niepodległego Meksyku z 1824 r. W XX wieku, konstytucja z 1917 r. wyznaczyła ramy instytucjonalne trójpodziału władzy. Od lat trzydziestych ubiegłego wieku rozwijał się system hegemonicznej władzy Partii Rewolucyjno-Instytucjonalnej (*Partido Revolucionario Institucional*). Współcześnie władza sądownicza podlega procesowi zerwania z tym systemem i transformacją ustroju w duchu demokratyzacji i partycypacji społecznej. W tym znaczeniu proces dekolonizacji wyznacza kierunek zmian i wpisuje się w orbitę szerszych transformacji w regionie Ameryki Łacińskiej³. W Meksyku, dekolonialny dyskurs pojawił się po objęciu władzy przez prezydenta Andresa M. Lopez Obradora (2018–2024) i jest kontynuowany przez administrację prezydentki Claudii Sheinbaum (2024–2030). Rezultatem reformy konstytucji, przeprowadzonej ekspresowo w 2024 r. – doszło do wyboru władzy sądowniczej w drodze głosowania powszechnego 1 czerwca 2025 r. Jak przebiegała transformacja ustroju władzy sądowniczej, z perspektywy najnowszych zmian konstytucji Meksyku?

¹ G. Kuca, *Próba wyróżnienia form i reguł współdziałania władz*, [w:] B. Przywora, A. Rogacka-Łukasik, K. Skotnicki (red.), *Z prawem ustrojowym porównawczym przez ponad półwiecze. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Marianowi Grzybowskiemu z okazji 55-lecia pracy naukowej*, Częstochowa 2022, s. 341.

² Należy zauważyć, że Konstytucja Polski była nowelizowana marginalnie i punktowo, zaś Meksyku – zasadniczo i konstytutywnie. Zob. M. Grzybowski, *Kształtowanie się relacji pomiędzy Prezydentem a Radą Ministrów pod rządami Konstytucji RP z 1997 r.*, «Gubernaculum et Administratio» 2024, 1(29), t. 2, s. 124.

³ R. Merino, *A Theory of Decolonial Constitutionalism: Insights from Latin America*, [w:] A. Swiffen, J. Nichols, *Indigenous Peoples and the Future of Federalism*, Toronto University Press 2024, s. 117–141.

Okres Nowej Hiszpanii

Władza sądownicza w okresie Nowej Hiszpanii była sprawowana przez Audiencję Królewską, utworzoną w 1527 r., a władza wykonawcza przez gubernatorów i urzędników w miastach. Audiencja Meksyku, największa i najwcześniej funkcjonująca obejmowała swą jurysdykcją Filipiny, to wielki obszar. Jednakże, nie można mówić o trójpodziale władzy w sensie pozytywistycznym – paradygmat trójpodziału ukształtował się we współczesnym konstytucjonalizmie od końca XVIII wieku.

Audiencja to władza sądownicza, ale nie niezależna, ponieważ przewodniczącym był wicekról. Audiencja i wicekrólestwo są instytucjami wzajemnie się przenikającymi i wpływającymi na funkcjonowanie władzy. Doświadczenie kolonii i procesu zależności metropolii i peryferii nie pozostało bez echa w następnych okresach kształtowania się władzy.

Władza sądownicza Meksyku w XIX wieku

Po odzyskaniu niepodległości Meksyku w 1821 r. rozpoczął się proces budowy państwa prawa – w XIX wieku zostały uchwalone dwie konstytucje, które odmiennie regulowały ustrój władzy sądowniczej. Pierwszą była Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1824 r. ustanawiająca republikański i federalistyczny system, oparty na Konstytucji Stanów Zjednoczonych, z trzema władzami: wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą⁴. Artykuł 123 Konstytucji z 1824 r. stanowił, że władza sądownicza Federacji składa się z: Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości, sądów okręgowych (*Tribunales de Circuito*) oraz sądów rejonowych (*Juzgados de Distrito*).

Sąd Najwyższy składał się z 11 sędziów, 4 sędziów zastępców oraz z jednego prokuratora⁵. Wyboru sędziów dokonywał Kongres Generalny składający się z Izby Deputowanych i Senatu. Stany wchodzące w skład federacji proponowały listy z trzema kandydatami (tzw. *ternas*), po czym następowało głosowanie i wybór przez deputowanych w Kongresie. Kadencja sędziów Sądu Najwyższego wynosiła 4 lata, mogli być wybierani ponownie, jeśli Kongres wyraził na to zgodę.

⁴ Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1824 r., https://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_1824.pdf (13.05.2025).

⁵ Wymagania, które należało spełnić, aby zostać sędzią, obejmowały m.in. posiadanie obywatelstwa Meksyku, ukończone 35 lat oraz doświadczenie w dziedzinie prawa i dobra reputacja.

Wybór władzy sądowniczej na mocy Konstytucji z 1857 r. zasadniczo różnił się od poprzedniej ustawy zasadniczej. Artykuł 92 Konstytucji z 1857 r. stanowił, że Sąd Najwyższy był wybierany w głosowaniu powszechnym. Sędziowie Sądu Najwyższego pełnili swoje funkcje przez 6 lat i mogli być wybrani ponownie. Sędziowie rejonowi i okręgowi byli mianowani przez Sąd Najwyższy⁶.

Konstytucja z 1857 r. próbowała zagwarantować niezależność sądownictwa poprzez wyeliminowanie wpływu władzy wykonawczej na wybór bezpośredni sędziów. Jednak w praktyce konflikty polityczne uniemożliwiły wdrażanie właściwych przepisów prawa. Wybuchła wojna oraz ingerencja wojsk zagranicznych – zwłaszcza Francji, dzięki której w latach 1864–1867 Maksymilian Habsburg został cesarzem jako wyraz konserwatywnych sił przeciwnych liberalnej polityce Benito Juareza.

Konstytucja z 1917 r.

Konstytucja Meksyku, uchwalona 5 lutego 1917 r., w artykule 94 oraz kolejnych określała zasady wyboru i mianowania sędziów opartych na współdziałaniu organów władzy wykonawczej i ustawodawczej. Po 1992 r. ukształtował się następujący konsensus: prezydent zgłaszał listę z trzema kandydatami, a Senat wybierał jednego w drodze głosowania większością kwalifikowaną 2/3. Gdy Senat odrzucał listę, prezydent ponownie zgłaszał nową listę z trzema kandydatami, wówczas Senat głosował większością kwalifikowaną 2/3. Jeśli i tym razem Senat nie dokonał wyboru kandydatów, prezydent mianował bezpośrednio sędziów⁷. Wybierani na okres 15 lat, nie mogli ponownie sprawować funkcji. Sędzia miał być prawnikiem, mieć skończony wiek 35 lat oraz 10 lat doświadczenia.

Od czasu nowelizacji Konstytucji z grudnia 1994 r., Federalna Rada Sądownictwa (*Consejo de la Judicatura Federal, CJF*) stała się centralną instytucją prawidłowego funkcjonowania sądownictwa federalnego, w ramach modernizacji i profesjonalizacji administracji wymiaru sprawiedliwości. Ustanawiała nowe standardy dotyczące wyborów, mianowania i szkolenia urzędników, sędziów⁸. Sędziowie rejonowi i sędziowie okręgowi byli wybierani przez

⁶ Art. 92–95, Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1857 r., https://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_1857.pdf (13.05.2025).

⁷ Zob. Art. 94 Konstytucji Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 5.02.1917 r.

⁸ Zob. J. Chaires Zaragoza, *La Independencia Del Poder Judicial*, «Boletín Mexicano de Derecho Comparado, nueva serie» 2004, XXXVII, nr 11, s. 523–545.

Federalną Radę Sądownictwa⁹. Główne zadania CJF (zgodnie z art. 100 konstytucji Meksyku) obejmowało zarządzanie sądami federalnymi, mianowanie, przydzielanie, karanie i odwoływanie sędziów okręgowych i sędziów federalnych; nadzorowanie działalności organów sądowych, ustalanie zasad i wytycznych dotyczących kariery sędziowskiej, nakładanie sankcji dyscyplinarnych, zapewnienie autonomii i niezależności sądownictwa, ale w ramach kontroli wewnętrznej. Jej skład był siedmioosobowy, obradowała pod przewodnictwem prezesa Sądu Najwyższego (*Suprema Corte Justicia de la Nación*, SCJN). Ponadto, w jej skład wchodziło 3 członków mianowanych przez SCJN, 2 przez Senat, 1 przez Prezydenta Republiki. CJF była instytucją, której zadaniem było zagwarantowanie niezawisłości w procesie powoływania sędziów. Powstała jako wyraz dekoncentracji zadań Sądu Najwyższego, który miał pełnić funkcję quasi Trybunału Konstytucyjnego, zaś zadania w obszarze administracji i dyscypliny – sprawowała Federalna Rada Sądownictwa.

Jednakże, jak podkreślają badania społeczne, zaufanie do władzy sądowej w krajach Ameryki Łacińskiej jest bardzo niskie, a w Meksyku – jedno z najniższych. Na podstawie badania *Latinobarometro* (2023) – 64,3% badanych wskazało niski poziom zaufania lub jego całkowity brak¹⁰.

Nowelizacja konstytucji Meksyku z 15 września 2024 r. była odpowiedzią na negatywne postrzeganie władzy sądowej i w ostateczności kategorycznie zmieniła formę powoływania sędziów.

Władza sądowa po nowelizacji 15 września 2024 r.

Propozycja nowelizacji konstytucji została przedstawiona przez Prezydenta Andrésa Manuela Lópeza Obradora 5 lutego 2024 r. Proces legislacji przebiegł w ekspresowym tempie i nowe prawo zostało opublikowane 15 września tego samego roku. Dokument został opublikowany jako „Plan C” w dzienniku ustaw¹¹. Parlamenty stanowe głosowały w większości za nowelizacją (z wyjątkiem stanu Queretaro i Jalisco).

⁹ Oprócz powyższego, każdy stan Meksyku posiada sądownictwo stanowe, regulowane przez lokalne konstytucje. Sędziowie w stanach są mianowani przez lokalny kongres lub gubernatora w procesie ratyfikacji przez Kongres. Sędziowie pierwszej instancji są powoływani przez Stanową Radę Sądownictwa.

¹⁰ Zob. Zaufanie do władzy sędziowskiej na podstawie danych *Latinobarometro* (2023), <https://www.latinobarometro.org/latOnline.jsp> (13.05.2025).

¹¹ DOF 15.09.2024 r. Decreto por el que se reforman, adicionan y derogan diversas disposiciones de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, en materia de reforma del Poder Judicial.

Reforma sądownictwa ma na celu zmianę sposobu powoływania sędziów federalnych, teraz w drodze powszechnego głosowania, pośród których wyróżniamy: *ministros*, *magistrados* oraz *jueces*. Zgodnie z Art. 96, „Sędziowie (*ministros*) Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości Narodu, Sędziowie Wyższej Izby i Izb Regionalnych Trybunału Wyborczego Sądownictwa Federacji, Sędziowie Trybunału Dyscyplinarnego, Sędziowie Sądów Okręgowych i Sądów Rejonowych są wybierani w wolnych, bezpośrednich i tajnych wyborach przez obywateli (...)”¹².

Najważniejsze zmiany dotyczą instytucji Sądu Najwyższego. Liczba sędziów została zmniejszona z 11 do 9, a kadencja skrócona z 15 do 12 lat; ponadto kadencja prezesa Sądu Najwyższego została skrócona do 2 lat i będzie miała charakter rotacyjny (zgodnie z art. 94 Konstytucji). Postulat zmniejszenia uposażenia sędziów SN był żywo dyskutowany. Na wszystkich sędziów nałożono limit wynagrodzeń, który ma zagwarantować, że żadna pensja nie przekroczy pensji prezydenta Meksyku. Sędziowie po odejściu z pracy otrzymają jedynie wypłatę końcową równą 3 miesiącom i 20 dniom pracy w roku, bez uwzględnienia nadzwyczajnych emerytur lub nieuzasadnionych funduszy emerytalnych.

¹² Tamże. Artículo 96: “Las Ministras y Ministros de la Suprema Corte de Justicia de la Nación, Magistradas y Magistrados de la Sala Superior y las salas regionales del Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación, Magistradas y Magistrados del Tribunal de Disciplina Judicial, Magistradas y Magistrados de Circuito y Juezas y Jueces de Distrito, serán elegidos de manera libre, directa y secreta por la ciudadanía (...)”.

Wyberani będą sędziowie

- Sądu Najwyższego (SCJN); Sąd najwyższym sądem konstytucyjnym. Jego główną funkcją jest zapewnienie, aby ustawy i akty władzy były zgodne z Konstytucją i nie naruszały praw człowieka.
- Sędziowie Izby Wyższej Trybunału Wyborczego Władzy Sądowniczej Federacji (TEPJF). Rozstrzyga spory wyborcze wniesione przez obywateli, kandydatów, partie. Jest to sąd najwyższy, który rozstrzyga spory wynikające z wyborów na stanowiska wybierane w wyborach powszechnych.
Odpowiada również za przeprowadzenie ostatecznego podliczenia głosów w wyborach prezydenckich w Meksyku i stwierdzenie ważności wyboru prezydenta-elekta.
- Sędziowie Izby Regionalnych Trybunału Wyborczego Federalnej Władzy Sądowniczej (TEPJF). Rozwiązują problemy pojawiające się w procesach wyborczych.
Potwierdzają, unieważniają lub zmieniają orzeczenia lokalnych sądów w sporach wyborczych, z wyjątkiem orzeczeń dotyczących stanowisk gubernatorskich, oraz kontrolują działania INE; rozstrzygają spory dotyczące wyborów stanowych, które trafiają do Izby Regionalnych.
- Sędziowie Sądu Dyscyplinarnego (TDJ)
Pięciu sędziów. Sąd będzie badać i karać za praktyki sprzeczne z Konstytucją i prawem, których dopuścili się sędziowie, funkcjonariusze policji i ministrowie.
- Sędziowie okręgowi; rozpatrują apelacje wobec wyroków sądów rejonowych i stanowych organów sądowniczych; pomagają tworzyć precedensy dla przyszłych spraw.
- Sędziowie sądów rejonowych; na szczeblu federalnym rozstrzygają sprawy cywilne, pracownicze, karne, administracyjne i inne w celu ochrony praw człowieka. Stosują proces *amparo*.

Tabela 1. Liczba stanowisk do obsadzenia w wyniku wyborów 1 czerwca 2025 r.

Wymiar sprawiedliwości (poziom federalny)	Nazwa	Stanowiska do obsadzenia
Sędziowie Sądu Najwyższego Sprawiedliwości Narodu (<i>Suprema Corte de Justicia de la Nación</i>)	<i>Ministros</i>	9
Sędziowie Wyższych Izb Trybunału Wyborczego Władzy Sądowniczej Federacji (<i>Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación</i>)	<i>Magistrados</i>	2
Sędziowie Izb Regionalnych Trybunału Wyborczego Władzy Sądowniczej Federacji (TEPJF). W pięciu trybunałach regionalnych ds. wyborów państwowych zasiada 15 sędziów (każdy trybunał składa się z trzech sędziów*).	<i>Magistrados</i>	15
Sędziowie Trybunału Dyscyplinarnego	<i>Magistrados</i>	5
Sędziowie Trybunałów okręgowych	<i>Magistrados</i>	464
Sędziowie rejonowi	<i>Jueces</i>	386
Łącznie		881

- * 1) Mexico City Regional Court (Pierwszy dystrykt) dla Baja California, Baja California Sur, Chihuahua, Durango, Jalisco, Nayarit, Sinaloa, Sonora, Sonora.
 2) Monterrey Regional Court (Drugi dystrykt) dla Aguascalientes, Coahuila, Guanajuato, Nuevo León, Querétaro, San Luis Potosí, Tamaulipas, Zacatecas.
 3) Xalapa Regional Court (Trzeci dystrykt) dla Campeche, Chiapas, Oaxaca, Quintana Roo, Tabasco, Veracruz, Yucatán.
 4) Guadalajara Regional Courthouse (Czwarty dystrykt) dla Mexico City, Guerrero, Morelos, Puebla, Tlaxcala.
 5) Toluca Regional Courtroom (Piąty dystrykt) dla Colima, Estado de México, Hidalgo, Michoacán.

Źródła: opracowanie własne na podstawie informacji Narodowego Instytutu Wyborczego.

Kolejna ważna zmiana dotyczy Federalnej Rady Sądownictwa. W wyniku nowelizacji, Federalna Rada Sądownictwa (*Consejo de Judicatura Federal*) uległa rozwiązaniu; powołano Sąd Dyscyplinarny Sędziów (*Tribunal de Disciplina Judicial*). Sąd składa się z 5 członków wybieranych w głosowaniu powszechnym na jedną, 6-letnią kadencję. Prezydium podlega rotacji. Sąd może nakładać sankcje, zawieszać lub usuwać sędziów. Sąd Dyscyplinarny rozstrzyga również sprawy dotyczące nadmiernej długości postępowań, która – zgodnie z art. 17 Konstytucji – ma wynosić maksimum 6 miesięcy:

Ustawy przewidują, że w sprawach podatkowych, w których zarówno sądy administracyjne, jak i sądy rejonowe i okręgowe sądownictwa federalnego lub, w zależności od przypadku, Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości Narodu, orzekają w terminie nie dłuższym niż sześć miesięcy, licząc od dnia powzięcia wiadomości o sprawie przez właściwy organ. W przypadku, gdy wyżej wymieniony termin nie zostanie dotrzymany, a wyrok nie zostanie wydany, sąd rozpatrujący sprawę musi niezwłocznie

powiadomić Sąd Dyscyplinarny i uzasadnić przyczyny opóźnienia lub, w stosownych przypadkach, poinformować organ kontroli wewnętrznej w przypadku sądów administracyjnych¹³.

Zgodnie z art. 94 Konstytucji:

Administrowanie Federalnym Sądownictwem należy do obowiązków organu administracji sądowej, podczas gdy dyscyplinowanie jego personelu należy do obowiązków Sądu Dyscyplinarnego, na warunkach, które mogą zostać ustanowione przez prawo zgodnie z postanowieniami niniejszej Konstytucji.

Wymagania dotyczące kandydowania różnią się w zależności od stanowiska. Ogólnie wymagania dla sędziów są następujące, zgodnie z art. 97:

- Urodzenie w Meksyku i w pełni korzystanie z praw obywatelskich i politycznych;
- Posiadanie dyplomu ukończenia studiów prawniczych wydanego najpóźniej w dniu ogłoszenia naboru kandydatów; ogólna średnia ocen wynosząca co najmniej 8 lub jej odpowiednik; oraz średnią ocen wynoszącą 9 (w skali do 10) lub jej odpowiednik z przedmiotów związanych ze stanowiskiem, o które się ubiega, na studiach licencjackich, specjalistycznych, magisterskich lub doktoranckich;
- Posiadanie nieposzlakowanej opinii, brak prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo, za które przewidziana jest kara pozbawienia wolności oraz za przestępstwo przemocy domowej w żadnym z jej przejawów;
- Zamieszkiwanie na terytorium kraju w roku poprzedzającym datę ogłoszenia naboru wniosków;
- Niesprawowanie funkcji Sekretarza Stanu, Prokuratora Generalnego Republiki, senatora, zastępcy federalnego lub szefa władzy wykonawczej jakiegokolwiek podmiotu federalnego w ciągu roku, zastępcy federalnego lub szefa władzy wykonawczej jakiegokolwiek podmiotu federalnego w ciągu roku poprzedzającego dzień publikacji ogłoszenia o wyborach.

W artykułach przejściowych nowelizacji przewidziano postulat równości płci jako element wzmacniający partycypację kobiet. Został wprowadzony system kwotowy jako narzędzie antydyskryminacyjne:

- a) Na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego Narodu obywatele mogą wybrać maksymalnie pięć kobiet i maksymalnie czterech mężczyzn;
- b) Na stanowisko sędziego Sądu Dyscyplinarnego Sędziów mogą być wybrane maksymalnie trzy kobiety i maksymalnie dwóch mężczyzn;
- c) Na stanowisko sędziego Izby Wyższej Trybunału Wyborczego Władzy Sądowniczej Federacji mogą być wybrane maksymalnie dwie kobiety i maksymalnie dwóch mężczyzn;
- d) w przypadku sędziów izb okręgowych Trybunału Wyborczego Władzy Sądowniczej Federacji w każdej izbie mogą być wybierani maksymalnie dwie kobiety i jeden mężczyzna;

¹³ Art. 17. Konstytucja Meksyku z 1917 r. po nowelizacji 2024 r. DOF: 17.01.2025 r.

- e) Na stanowiska sędziów okręgowych i sędziów rejonowych można wybrać maksymalnie pięć kobiet i maksymalnie pięciu mężczyzn¹⁴.

Wdrożenie tak rewolucyjnego prawa stanowi nie lada wyzwanie. Kandydaci na sędziów byli wyłaniani przez 4 instytucje w ramach władzy wykonawczej (*Poder Ejecutivo, PE*), władzy sądowniczej (*Poder Judicial, PJ*), władzy ustawodawczej (*Poder Legislativo, PL*), oraz osoby spośród aktualnie piastujących stanowiska (*En Función, EF*). Zostały powołane komisje ewaluacji kandydatów. Sąd Najwyższy powołał komitet (*Comité de Evaluación del PJF*), odpowiedzialny za wybór przyszłych sędziów, urzędników sądowych i ministrów, złożony z wybitnych prawników¹⁵. Jednakże, 27 stycznia 2025 r. pięcioro członków wyżej wspomnianego Komitetu ds. Ewaluacji Władzy Sądowniczej Federacji, w liście do sędziów Sądu Najwyższego zrezygnowało z zasiadania w tym gremium z uwagi na „niemożność prawną” (*imposibilidad jurídica*) i brak możliwości wykonania funkcji im powierzonych. Członkowie wskazywali na krótki termin wprowadzenia zmian, którego rezultatem byłaby nierzetelność i pochopność w procesie nominowania kandydatów. Jednocześnie, Komisja w zmienionym składzie dokończyła ten proces. Społeczeństwo meksykańskie – głęboko podzielone na dwa obozy rodem z XIX wieku na konserwatystów i liberałów – podzielało idee reformy sądownictwa – zwłaszcza wśród grup społecznych beneficjentów progresywnej polityki partii rządzącej Morena, a z drugiej – grupy polityczne skupione wokół tradycyjnych partii konserwatywnych w bloku: Partii Rewolucyjno-Instytucjonalnej (PRI), Partii Akcji Narodowej (PAN) czy Partii Rewolucji Demokratycznej (PRD) były przeciwne. Kampania wyborcza rozpoczęła się 30 marca, a zakończyła 28 maja 2025 r. Komentatorzy życia publicznego dynamicznie brali udział w debacie nad programem kandydatów¹⁶. Oddziało to pozytywnie na percepcję kandydatów, umożliwiając im przedstawianie planów oraz wizji funkcjonowania władzy sądowniczej w różnych obszarach wymiaru sprawiedliwości na poziomie lokalnym.

¹⁴ Art. 2 przejściowy, Decreto por el que se reforman, adicionan y derogan diversas disposiciones de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, en materia de reforma del Poder Judicial. DOF: 15.09.2024 r.

¹⁵ Mónica González Contro, Dyrektor Instytutu Badań Prawnych (IIJ) Narodowego Uniwersytetu Autonomicznego Meksyku (UNAM), Emma Meza Fonseca, sędzia Sądu Karnego i Spraw Pierwszego Okręgu, Emilia Molina de la Fuente, Meksykańskiego Stowarzyszenia prawników, Wilfrido Castañón Leon, ekspert ds. postępowań cywilnych i handlowych oraz Luis Enrique Perea Trejom, doktor prawa, wykładowca akademicki.

¹⁶ Zob. Viri Rios, Wybory do władzy sądowniczej <https://www.viririos.com/en/eleccion-judicial> (13.05.2025). INE, Opis kandydatów, <https://candidaturas.poderjudicial.ine.mx/> (13.05.2025).

Zakończenie

Sądy stanowią emanację władzy publicznej i mają – na wzór Temidy – realizować funkcję wymierzania sprawiedliwości. A sprawiedliwość jest żywym procesem społecznym w oparciu o prawo – które jest konstruktem społecznym w działaniu (*law in actions*). Należy podkreślić, że udział społeczeństwa obywatelskiego nie podlega dyskusji w procesie legitymizacji urzędu sędziego. Stąd wybory powszechne ustroju władzy sądowniczej – pierwsze w historii demokratycznego państwa prawa na tak wielką skalę w państwie 120-millionowym – pomimo licznym głosów krytyki, zwłaszcza ze strony konserwatywnej, którzy – tak jak nominaliści – prawo traktują jak *nomen*, czyli sferę nazwaną przez prawodawcę w postaci normy (*law in books*) – stanowią istotne osiągnięcie oraz niekwestionowany wkład w rozwój prawa ustrojowego poprzez ukształtowanie urzędu sędziego.

Ponadto, nowelizacja konstytucji Meksyku z 15 września 2024 r. jest elementem dekolonizacji sposobu kreacji urzędników jako zasadnicza forma zmiany sposobu powoływania i tym samym zerwania z kolonialną przeszłością. W okresie kolonialnym prawo było traktowane instrumentalnie. Miało ono służyć władcy. W XIX wieku wewnętrzne spory uniemożliwiły tworzenie niezależnej instytucji. Z powodu wojen i niestabilności politycznej w XIX wieku, autonomia sądownictwa była wielokrotnie zagrożona. W XX wieku ukształtowała się Federalna Rada Sądownictwa, która miała stać się organem gwarantującym niezależność i profesjonalizm władzy sądowniczej. Jednakże stało się całkiem odwrotnie¹⁷.

Reforma sądownictwa nie jest pozbawiona mankamentów¹⁸. Mimo wszystko, prawo nie sprowadza się jedynie do stosowania uprzednio uchwalonych norm, w oparciu o system legislacyjny czy też jako wyraz nominalnych konstrukcji teoretycznych. W istocie stanowi ono konstrukcję społeczną ujawniającą się w praktyce, czego przykładem jest kreacja urzędu sędziego w Meksyku.

Bibliografia

Chaires Zaragoza J., *La Independencia Del Poder Judicial*, «Boletín Mexicano de Derecho Comparado, nueva serie» 2004, XXXVII, nr 110.

¹⁷ Zob. C. M. G. Marinero, *Algunas reflexiones en torno al Consejo de la Judicatura Federal en México*, «Revista legislativa de estudios sociales y de opinión pública» 2011, nr 4(8), s. 175–206.

¹⁸ C. M. L. Pez Hernandez, *Eternal Formalism: about the Judicial Reform in Mexico*, «London Journal of Research in Humanities and Social Sciences» 2024, nr 24(12), s. 15–24.

- Dekret, Decreto por el que se reforman, adicionan y derogan diversas disposiciones de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, en materia de reforma del Poder Judicial. Prezydent AMLO, DOF 15.09.2024 r.
- Grzybowski M., *Kształtowanie się relacji pomiędzy Prezydentem a Radą Ministrów pod rządami Konstytucji RP z 1997 r.*, «Gubernaculum et Administratio» 2024, nr 1.
- Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1824 r., https://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_1824.pdf (13.05.2025).
- Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1857 r., https://www.diputados.gob.mx/biblioteca/bibdig/const_mex/const_1857.pdf (13.05.2025).
- Konstytucja Federalna Meksykańskich Stanów Zjednoczonych z 1917 r., DOF 15.04.2025, https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf_mov/Constitucion_Politica.pdf (13.05.2025).
- Kuca G., *Próba wyróżnienia form i reguł współdziałania władz*, [w:] B. Przywora, A. Rogacka-Łukasik, K. Skotnicki (red.), *Z prawem ustrojowym porównawczym przez ponad półwiecze. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Marianowi Grzybowskiemu z okazji 55-lecia pracy naukowej*, Częstochowa 2022.
- Merino R., *A Theory of Decolonial Constitutionalism: Insights from Latin America*, [w:] A. Swiffen, J. Nichols (red.), *Indigenous Peoples and the Future of Federalism*, Toronto University Press 2024.
- Marinero C. M. G., *Algunas reflexiones en torno al Consejo de la Judicatura Federal en México*, «Revista legislativa de estudios sociales y de opinión pública» 2011, nr 4(8).
- Pez Hernandez C. M. L., *Eternal Formalism: about the Judicial Reform in Mexico*, «London Journal of Research in Humanities and Social Sciences» 2024, nr 24(12).